

Dětská skupina jako kolektivita

Lucie Jarkovská, Katarína Slezáková

Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Autoři se zaměřují na poměrně málo sociologicky zkoumanou skupinu dětí a přináší velice netradiční pohled na danou problematiku. Svoje tvrzení podkládají pádnými argumenty, jejichž validita je podložena následným výzkumem. Tímto tématem, především z opačného úhlu pohledu jsem se zajímala už v bakalářské studiu, a proto jsem si tento článek vybrala.

Ve článku je rozvíjeno téma přínosu denní péče pro děti do 3 let, opírá se proti poměrně silně zastoupené opoziční kritice, která staví na důležitosti přítomnosti matky a stability pro bezproblémový vývoj dítěte. Kritikové také poukazují na to, že časté odloučení dítěte do 3 let od matky je pro jedince frustrující, úzkostné nebo alespoň stresující. Dětství pojímají jako přechod z biologické bytosti na sociálně zdatného jedince, kde hraje hlavní roli nejbližší dospělá osoba v životě dítěte, zpravidla se jedná o matku.

Pro vyvrácení nebo alespoň oslabení těchto argumentů přikládají autoři několik světových studií, které prokazují, že tomu tak není. A tvrdí, že naopak děti v dětské skupině za určitých podmínek fungují jako kolektivita. Nenachází se totiž v mocenské převaze dospělých, již jsou děti při výchově podřízené, a která jim neustále striktně vymezuje hranice. Při pravidelném scházení stejných dětí a vychovatelů v dětské skupině mezi dětmi vzniká sdílená vrstevnická kultura, tedy naprosto jiné sociální prostředí/zázemí než to, které má dítě doma, a to příznivě ovlivňuje jeho sociální vývoj.

Metodologie

Výzkumná část zkoumá několik rovin:

- systémové nastavení institucí, tedy obecné podmínky pro péči o děti
- vnímání intervenční péče o nejmenší okolím a pohledem odborníků
- každodennost dětí, rodičů a vychovatelů

Poslední rovina je zároveň hlavní podmínkou výzkumu, který byl aplikován od června 2019 do ledna 2020, kdy byl přerušen kovidovou situací, ale dosud získaná data měla dostatečnou

validitu na to, aby bylo možné vyhodnotit závěry.

Výzkumné šetření bylo zaměřeno etnograficky na skupinu dětí do tří let a realizovalo se ve dvou zařízeních, a to v soukromé dětské skupině v Brně, kam dochází pravidelně skupina dětí ve věkovém rozpětí od 1 roku do 4 let a v Mateřské škole v Ostravě, která nove zřídila oddělení pro děti od 2 let, které v následující školním roce dovrší 3 let.

Šetření probíhalo přímým nezúčastněným pozorováním zkoumaného vzorku, tedy vybraných skupin dětí, doplněným o rozhovory s rodiči a vychovatelkami.

Závěry

Dle výsledků přímého pozorování batolecí hry dochází k závěru, že ze sociálně psychologického úhlu pohledu dítě nenavazuje sociální kontakty pouze s blízkou dospělou osobou, ale i vzájemně mezi sebou. A v souladu s rozhovory s dospělými (vychovatelky, rodiče/matka) vyhodnocují, že dítě není nijak frustrované při pravidelném odloučení od matky do známého kolektivu a právě naopak, dítěti je umožněno zažívat i jinou formu sociálního života, než je pouze tradiční pobyt mezi dospělými v rodině, to naplňuje jeho potřebu autonomie.

Článek zmiňuje i několik konkrétních situací komunikace komunity dětí mezi sebou z nichž je dospělý jedinec zcela vyčleněn. Spontánní aktivitu skupinového běhání dětí dokola označuje za formu dětského „small talkingu“ nebo také například bouchání do stolu, „rituální“ skupinové sundávání bryndáků u oběda. Poukazuje také na to, že děti ve společné komunitě nepotřebují být nutně zahlceny hračkami či didaktickými pomůckami, více času tráví společnou komunikací a dorozumíváním (*more joyful than toyful*).

Závěr bych označila za velice provokující, jelikož v současné situaci se většina odborníků přiklání k názoru, že děti v batolecím věku vyžadují výhradně rodinné prostředí a jistoty, které jim může poskytnout jedině rodinné prostředí.

Analýza informací

Informace obsažené v tomto článku byli zároveň motivací k tomu ho přečíst, jelikož jako kvalifikovanému pedagogovi předškolní výchovy mi byl předkládán zcela opačný názor, zajímal mě i odlišný pohled odborníků. V profesní praxi jsem se setkávala v homogenní s dětmi dvouletými v soukromé mateřské škole s Montessori programem, pro které bylo zřízeno speciální oddělení. Dle mých zkušeností s tuto skupinou, které jsem nabývala přibližně ve stejném období kdy také probíhal tento výzkum, mohu se závěry souhlasit pouze částečně.

Kolektivitu u dětí jsem vnímala pouze ve velmi krátkém období, jelikož adaptační režim dětí probíhal déle než u starších a jakmile se situace srovnala nastaly zimní prázdniny, které zase narušily určitou stabilitu, na kterou byly děti zvyklé a vrátilo to skupinu zpět k adaptačnímu režimu. Také bych na základě svých zkušeností řekla, že každé dítě je jinak sociálně zdatné a ne každé snáší pobyt v početné vrstevnické skupině dobře. Naopak u některých jedinců bylo na první dojem zjevné, že sociální kontakt s vrstevníky vyhledávají a je pro ně přínosný.

Můj postoj k dané problematice se nachází někde mezi těmito dvěma výše zmíněnými směry. Domnívám se, že to závisí na individuálních potřebách dítěte, které mohou být odloučením od matky a vniknutím do sdílené vrstevnické skupiny uspokojeny nebo naopak mohou dítě frustrovat. Dále je velmi důležitá řádnost a pravidelnost takové docházky a okolnosti, za kterých dítě nastupuje do zařízení.

Na tuto věkovou skupinu bych se ráda zaměřila i v rámci svojí diplomové práce a zaměřila se na individuální potřeby dětí a vliv okolností, za kterých děti nastupují do zařízení a jejich vliv na frustraci. Ráda bych také charakterizovala vlastnosti této kolektivity a přispěla tak k již známým názorům na toto téma na jedné či druhé straně.

Zdroj:

JARKOVSKÁ, Lucie a Katarína SLEZÁKOVÁ. Toddler Group as a Collectivity. *Czech Sociological Review*. 2021, , 24. ISSN 00380288. Dostupné z: doi:10.13060/csr.2021.042